

Імя Уладзіміра ЦЕРАБУНА стала вядомым у 1973 годзе, калі ён стварыў на Міншчыне, недалёка ад Хатыні, мемарыял “Дальва”. З той пары зпад ягонага разца выйшлі дзесяткі таленавітых твораў: станковых і манументальных скульптур, кампазіцый са шкла і металу ў інтэр’ерах грамадскіх будынкаў, мемарыяльных дошак, графічных аркушаў, вырабаў з керамікі. Дзесяткі сваіх работ ён перадаў у падарунак музеем Смаргоні, Гродна, Оршы, Ліды, вёскі Гудзевічы Мастоўскага раёна. Галоўная тэма мастака — хада часу, Радзіма, яе гісторыя і дзень сённяшні, Подзвіг народа ў гады мінулай вайны, месца Чалавека на Зямлі, філасофія чалавечых любові і надзеі, смутку і радасці, добра і зла... Напярэдадні Дня беларускага пісьменства наш карэспандэнт сустрэўся з заслужаным дзеячам мастацтваў Беларусі Уладзімірам Церабунам і папрасіў адказаць на некалькі пытанняў, якія звязаны з яго малой Радзімай.

— Мяне заўсёды цікавіла такое пытанне: як, з чаго пачынаецца творца? Дар, талент чалавеку даецца нябёсамі, Богам, альбо — генамі бацькоў ці адпаведным жыццёвым акружэннем, наваколлем?

— На гэтыя пытанні немагчыма адказаць: гэта вялікая таямніца. Што да мяне, дык я нарадзіўся ў вёсцы Несцяняты Смаргонскага раёна, а калі мне было 4 гады, сям’я пераехала на хутар Свірыдовічы, пад Сморгонь. Бацькоўскі генаў, відаць, не было. Бацька, Васіль Карнілавіч, — пілатачыльшчык на лезазаводзе, маці, Антаніна Антонаўна, — хатняя гаспадыня, якая нарадзіла шасцярых дзяцей. Сёння нас толькі трое: брат Юрый — цымбаліст, у Маладзечне, другі брат Міхась — вайсковец, жыве ў Варонежы, і я. І ўсё ж скажу так: першым маім, ускосным, настаўнікам у мастацтве быў менавіта бацька. Ён заўсё-

чыўся ў Андрэя Бембеля і Генадзя Мурамцава. Так што Сморгонь для мяне — той фундамент, на якім я ўзгадаваў сябе як мастак і як чалавек, што ніколі не забываў сваю радзіму...

— Як твая творчасць звязана з Сморгонню?

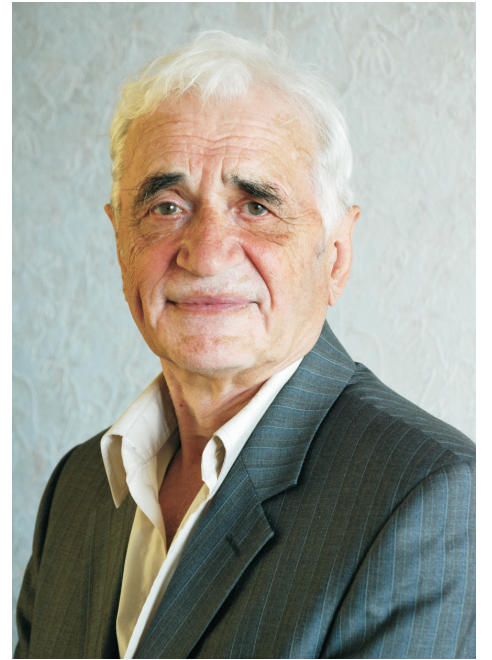
— Па-першае, я зрабіў тут тры персанальныя выстаўкі. Па-другое, — некалькі праектаў помнікаў і мемарыяльных знакаў для гэтага горада. З Аляксандрам Крохалевым стварыў мемарыяльны валун у гонар 500-годдзя Смаргоні, на якім высечана цудоўная страфа верша смаргонскага паэта Мар’яна Дуксы:

*Твае сляды ў стагоддзях засталіся,
Змагла прайсці разбуры і агонь,
Жыві, квітней і велічна свяціся,
На хвалях часу, родная Сморгонь!*

Таксама стварыў мемарыяльную дошку свайму настаўніку ў музыцы, заслужанаму ра-

Восеньская туга Агінскага

Ёсць на Сморгоншчыне вёска Вётхава, дзе нарадзіўся чалавек, якім цяпер ганарацца на яго малой радзіме. Гэта Арсен ЛІС, вядомы беларускі фалькларыст, літаратуразнаўца і краязнаўца. Доктар філалагічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай Прэміі Беларусі, галоўны навуковы супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі — Арсена Сяргеевіча не патрэбна прадстаўляць шырокай публіцы. Пра Сморгоншчыну, гэты адметны беларускі край, пра арыгінальныя жніўныя песні на сваёй малой радзіме, пра Дзень беларускага пісьменства напярэдадні свята карэспандэнт “К” пагутарыў з навукоўцам.

— Арсен Сяргеевіч, што для вас Сморгоншчына, чым яна вам запомнілася з дзяцінства?

— Адразу ўспамінаю песні маёй маці, з якіх фактычна пачалося маё свядомае жыццё. Памятаю вершы Багушэвіча, Багдановіча, Гаруна, якія чытаў на памяць мой дзядзька Грышка... Справа ў тым, што маладосць маіх бацькоў прыйшла на 1920-я гады, і, зразумела, шматлікія ўспаміны пра тыя бурлівыя часы даволі часта гучалі ў нашай хаце. Менавіта так, спачатку з вуснаў дарагіх мне людзей, і прыйшло да мяне беларускае слова, цікавасць да яго.

Сморгоншчына — прыгожая зямля з багатымі гістарычнымі і духоўнымі традыцыямі. Дасюль памятаю ланцугі ўзгоркаў, якія цягнуцца адсюль аж да Вільні, Залессе з сядзібай Агінскіх. А вядомы Паланез Агінскага асацыіруецца ў мяне толькі з маёй малой радзімай. Мне падаецца, што ў гэтай мелодыі аўтар выкарыстаў мінораасеннай беларускай песні, у яе класічным, смаргонскім, варыянце.

Велічны Крэўскі замак, Кушляны, дзе жыў і памёр Багушэвіч, Павел Южык, якога я асабіста ведаў і які быў хросным бацькам майго бацькі, Алесь Салагуб, муж сястры маёй маці, вершы якога чытала мне маці, знакамідыя беларускія навуковыя даследчыкі Станкевічы — Адам, Янка, Станіслаў, якія нарадзіліся непадалёк, у вёсцы Арляняты, — усё гэта, зразумела, не магло не накласці пэўны адбітак на маё светаўспрыняцце.

— Дзень пісьменства ў Сморгоні, у іншых гарадах Беларусі — наколькі гэта, на вашу думку, запатрабава-на ў наш час, асабліва для беларускай моладзі?

— Мне падаецца, што гэтае свята ў стратэгічным плане вельмі добра задумана і арганізавана. Дзень пісьменства вяртае гістарычную памяць народу, звяртае ягоную ўвагу на культурныя, гістарычныя, краязнаўчыя здабыткі беларусаў нейкага асобнага рэгіёна — і, адначасова, усёй Беларусі, прымушае моладзь цікавіцца сваёй малой і вялікай радзімай, разважаць над яе багатай гісторыяй і традыцыямі. А ў самой Сморгоні вельмі добра працуюць краязнаўцы. Адзін з прыкладаў іх якаснай работы — кніга “Памяць”, выдадзеная ў 1994 годзе.

— І, зразумела, не магу не запытацца ў такога слызнага знаўцы беларускага фальклору: ці ёсць на Сморгоншчыне свае, унікальныя, народныя песні?

— Кожны рэгіён мае сваю адметнасць, і гэта вельмі добра бачна ў фальклору, у песнях абрад-каляндарнага цыкла. Зразумела, што першым адкрыла для мяне свет народнай песні родная маці. Яна спявала мне ў дзяцінстве ўсе песні каляндарнага цыкла, і, пэўна, гэта і прыцягнула маю ўвагу да такога жанру народнай творчасці, скіравала мяне да навуковай дзейнасці ў гэтай галіне. Думаецца, асабліва адметныя ад іншых рэгіёнаў Гродзеншчыны, ды і ўсёй Беларусі, асеннія, жніўныя і купальскія песні маіх землякоў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

І “акадэмічны сюжэт”

ды прывозіў дадому дровы, дакладней, абрэзкі дошак, і гэтыя дошкі — з іх рабілі тару — былі такія цудоўныя, прыгожыя, што самі “прасліся” пад нож. І мы з братам выраэвалі ўсё, чаго душа жадала: ад чалавечых фігурак, планёраў і паветраных змеяў да цымбальных футаралаў. Бацька мне казаў: “Калі добра выражаш галаву, дык потым атрымаецца і ўсё астатняе...”

— А што дала табе смаргонская школа будучаму скульптару?

— Шмат чаго. Я вучыўся ў цудоўнай беларускамоўнай сярэдняй школе. Там, акрамя агульнаадукацыйных дысцыплін, вучыўся прафесіі сталяра і шафёра, навучыўся граць на балалайцы і цымбалах, выступаў у складзе аркестра імя Агінскага пад кіраўніцтвам Аляксандра Дзярugi, майго духоўнага настаўніка. Яшчэ з тых гадоў з цеплынёй успамінаю майго педагога па працы Віктара Раленку і народнага майстра з Залесся Аляксандра Жываева, які вучыў мяне ляпіць з гліны і фармаваць. Ну, а пасля службы ў арміі я паступіў у Тэатральна-мастацкі інстытут, дзе ву-

ботніку культуры БССР Аляксандру Дзяругу на будынку па вуліцы Савецкай. А галоўная мая мара — паставіць у гарадскім парку скульптурную кампазіцыю “Мядзведжая акадэмія”, праект якой я зрабіў яшчэ ў 2003 годзе.

— Вядома, што ты да Дня пісьменства ў Сморгоні якраз на гэтую тэму стварыў плакетку...

— Так, на гэтым цудоўным свяце будзе прадстаўлена плакетка тыражом 200 экзэмпляраў — “Мядзведжая акадэмія”, у аснову якой пакладзены сюжэт менавіта той самай мадэлі паркавай кампазіцыі. Гэта мой падарунак гораду...

— І яшчэ я ведаю, што ты ў розны час падарыў Сморгонскаму гісторыка-краязнаўчаму музею шмат сваіх твораў...

— Так. Гэта каля 50 работ: акварэлы, алей, кераміка, скульптура, у тым ліку партрэты Віктара Роўды, Аляксандра Дзярugi, кампазіцыі “Апостал Пётр”, “Расстраляная песня. Віктар Хара” і іншыя. А наогул, мне вельмі прыемна, што сёлета Дзень беларускага пісьменства праходзіць на маёй радзіме. Гэта дарагога каштуе, асабліва — для мяне...

Гутарыў Барыс КРЭПАК
На здымках: Уладзімір Церабун;
плакетка “Мядзведжая акадэмія”.
Фота Ганны ВАСІЛЕЎСКАЙ

Першымі ў краіне супрацоўнікі выдавецтва “Вышэйшая школа” пачалі друкаваць падручнікі і рабочыя сшыткі па кітайскай мове. Першакласнікі трох навучальных устаноў у 2006 годзе навучаліся па іх. А па выніках эксперыменту такія падручнік атрымаў І месца на Нацыянальным конкурсе “Мастацтва кнігі-2007” у намінацыі “Лепшае навучальнае выданне”. Сёлета “Кітайская мова. 3 клас” у дзвюх частках заваявала дыплом І ступені імя Ф.Скарыны і памятны знак-сімвал “Малы Залаты Фаліант”.

Яно і не дзіва: дзеці знаёмяцца з іерогліфамі ў гульнявой форме, назіраючы за пад-

Падручнік складалі... студэнты

арожжамі беларускай дзяўчынкі і кітайскіх дзяцей. Такім чынам яны даведваюцца пра традыцыі, культуру, жывельны свет Краіны ўзыходзячага сонца. Аўтарамі падручніка выступілі дэкан перакладчыцкага факультэта МДЛУ А.Панімацка, яго выкладчыкі і нават студэнты. Па выніках “Мастацтва кнігі-2009” распрацаваны і ўзгоднены электронны дадатак да падручніка.

А лепшым навукова-папулярным выданнем стаў альбом на рускай і англійскай мовах “Мінск і ваколліцы”, надрукаваны ў пачатку 2009 года. Як распавяла вядучы спецыяліст аддзела маркетынгу і рэкламы выдавецтва Алена Шчэрбак, да выдання падрыхтаваны і адпаведны дыск, які змяшчае карту рэгіёна, фотаздымкі гістарычных помнікаў і іншыя цікавыя дадаткі. З апошніх навін: першая кніга з дыскам у серыі “Сучасныя беларускія кампазітары”, прысвечаная Андрэю Мдзівані.

“Галасы...” як скарб

На Міжнародным конкурсе “Мастацтва кнігі-2009” выданне “Галасы зніклых вёсак”, падрыхтаванае выдавецкім домам “Беларуская навука”, атрымала дыплом першай ступені ў намінацыі “Мая радзіма”. А на беларускім конкурсе гэтая ж кніга перамагла ў намінацыі “Скарбы Радзімы”. Дырэктар установы Аляксандр СТАШКЕВІЧ расказаў пра сакрэт поспеху выдання і падзяліўся звесткамі аб апошніх работах.

— У “Галасах...” мы можам бачыць поўны збор помнікаў гісторыі і культуры, якія знаходзяцца ў рэгіёнах, пацярпелых ад Чарнобыльскай катастрофы. Прыгожыя здымкі, паўнавертнае апісанне каштоўнасцей тых мясцін зацікаўліваюць. Мастэрыя падрыхтаваны Веткаўскім гісторыка-краязнаўчым музеем.

Яшчэ адным знакавым выданнем можна назваць кнігу “Беларусы. Сучасныя этнакультурныя працэсы”, якую напісалі 12 аўтараў — супрацоўнікаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Том аб’ёмам каля шасцісот старонак змяшчае больш за пяцьсот ілюстрацый і прысвечаны культурным, этналагічным працэсам у духоўным жыцці краіны. Гэтыя дзве кнігі будзь дэманстравацца пад час Дня пісьменства.

У гэтым годзе выйдзе апошні, чацвёрты, том выдання “Архітэктура Беларусі”. Прадоўжыцца падрыхтоўка збораў твораў Якуба Коласа і Максіма Танка. Шмат працы было ўкладзена ў кнігу “Беларусь. Дзяржава, Народ, Час”, якая стала своеасаблівым падручнікам па гісторыі, культуры, навуцы, палітыцы краіны — ад старажытнасці да сённяшніх часоў, вызначыла месца Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі.